

Снегаров: "Целта на посетата на охридскиот патријарх Гаврил I на Русија, во 1586 година била да ги наговори руските државни и црковни власти да го отфрлат ведомството на Цариград и својата национална црква да ја прогласат за автокефална".

Посетите на охридските поглавари и на епархиските архијереји и владици на Русија претставувале своевидни настани и биле од првостепено значење, како за Македонската, така и за Руската црква и држава. Во својата суштина и содржина тие немале само црковен, просветен и културен, туку и државно-политички карактер. Со оглед на високиот углед и авторитет кој древната Охридска патријаршија го уживала во христијанскиот свет, особено во руските земји, на поглаварите на Македонската црква им се укажувале сите почести при посетите на тие земји, како на државни личности од највисок ранг, што било разбирливо, бидејќи во тоа

ги зацврстувале тие врски и со својата препишувачка и зографска работа, со која се прославили во христијанскиот свет, го ширеле гласот за Охридската и за Атонската книжевна школа. Македонската и Руската црква ги врзувал истородниот старомакедонски книжевен јазик и заедничкото кирилско писмо, со што се уривале сите бариери кои се испречувале пред нивните стремежи за потесна меѓусебна соработка. Истото тоа може да се каже и за Романската црква, бидејќи три до четири века кореспонденцијата меѓу патријаршијата Јустинијана Прва Охридска и романските епархии - Влашко и Молдавија, се водела на тој јазик.

Во историјата на Македонската и на Руската црква засекогаш ќе остане забележана посетата на патр. Гаврил I на Москва, пролетта 1586 година. Целта на посетата била да ги наговори руските државни и црковни власти да го отфрлат ведомството на Цариградската патријаршија и својата црква да ја прогласат за автокефална. По средбата која ја имал со московскиот митр. Иов и со рускиот цар Теодор Иванович (1558-1595), охридскиот патријарх ја постигнал целта за која отишол во Русија. Имено, по неколкувековна јурisdикција, прво на Охридската, а потоа и на Цариградската црква над руските епархии, конечно во 1589 година Руската црква била прогласена за автокефална, а Московската митрополија за Патријаршија. Со тој потфат биле постигнати две цели, прво - Цариградската црква засекогаш го изгубила господството над руските епархии, во кои преку своите архијереји и владици вршела тивка асимилација и денационализација на рускиот словенски елемент, и второ - видно биле намалени нејзината улога и влијание, не само над рускиот, туку и

Пишува:
д-р Петар ПОПОВСКИ

PREKU OHRI DSKI OT

MI TROPOLIJA STANA

време Македонската (Охридска) црква, освен духовна, имала и еден вид државна функција. Како гости на Руската црква често биле примани и во аудиенција на руските цареви, на кои им се укажувало исклучително внимание и почит. Сите духовни лица, кои во разни мисии оделе во Русија, во неа гледале "единствена верна покровителка на христијаните во Турција и недвосмислено се надевале на нејзината помош за промена на нивната тешка економска и политичка положба".

Изворните документи со кои располага науката упатуваат на податокот дека контактите на Македонската со Руската црква ги ширеле и ги зацврстувале монаси од Атонските манастири, со помош на монасите кои во овој манастир ги испраќал митр. Григориј Цамблак уште додека работел како книжевник во молдавскиот манастир "Немцу". Тоа претежно биле книжевници, препишувачи и преведувачи на црковни книги и зографи, кои во тоа време биле најбарани професии во црковните институции во тие земји. Овој податок упатува на заклучокот дека врските и односите на Македонската со Романската и Руската црква во прво време имале чисто црковно-просветен и културен карактер, а дури потоа и политички. Голем број црковни креативни кадри од Македонија патувале во Русија и во Романија,



КАТЕДРАЛНАТА (ПАТРИЈАРШИСКА) ЦРКВА "СВ. СОФИЈА" ВО ОХРИД. МНОГУ БЛИСКИ АНАЛОГИИ ОД ОРНАМЕНТИКАТА НА ОВАА АНТИЧКА ЦРКВА ИМА ВО МОЗАИЦИТЕ НА КИЕВСКАТА ЦРКВА "СВ. СОФИЈА" И ВО МНОГУ ДРУГИ ЦРКВИ ВО РУСИЈА, КОИ СЕ РАБОТЕЛЕ ВО ИСТО ВРЕМЕ СО ЖИВОПИСОТ ВО ОХРИД.

над целиот православен свет, бидејќи нејзината диецеа била сведена на минимум. Со тоа конечно и дефинитивно **"и биле пресечени крилјата"** на големогрчката црковна хиерархија, со кои се обидуваа да ги стави во прегратка сите православни цркви во Источната екумена.

На патот за Москва, **патр. Гаврил I** бил придружуван од пелагонискиот **митр. Иеремија**, од гревенскиот **митр. Софрониј** и од 15 сановници, меѓу кои имало и еден архијакон. Со својата голема придружба прво пристигнал во градот Чернигов, каде што го пречекале черниговските војводи. Тие го известиле рускиот цар Теодор Иванович дека во нивниот град **"...пристигнал патријархот на цела Бугарија, Србија, Македонија, Арванија, Молдавија, Влашко и Проче, Гаврил Охридски, на Прва Јустинијана..."**. По известувањето на Рускиот двор за пристигнувањето на Гаврил I, набрзо оттаму дошол специјалниот пратеник на рускиот цар, Несветај Угарев, кој од името на царот Теодор, му посакал срдечно добредојде. Патријархот му се претставил на царскиот пратеник со

род, Русија ќе може да го уреди прашањето за воздигнување на Московската црква во Патријаршија". Имено, Московската црква, која во тоа време била една од најголемите цркви на Истокот, сè уште била на ранг на Митрополија. Цариградската патријаршија не сакала да ја унапреди во архиепископија, односно патријаршија, бидејќи стравувала од нејзиното осамостојување како автокефална, но и од можноста да се прогласи за водечка христијанска црква во Европа и особено на Истокот. Од тие причини таа не била заинтересирана да го реши тоа прашање, од друга страна, и поради можноста да не се создаде голема опозиција против неа, што го согледувала во сè потесните врски на патријаршијата Прва Јустинијана Охридска со Русија и со Руската црква.

По неколкудневен престој во **Богојавленскиот манастир** кај Чернигов, Гаврил I со придружбата, предводен од царскиот пратеник Огарев, пристигнал во Москва, каде бил примен од царот Теодор. Во разговорот прво тој го пофалил царот дека е **"единствен благоверен цар во целото христијанство,**

тој предупредил дека настојувањата на Русија и Руската црква по тоа прашање требало да бидат упорни и енергични, бидејќи во дадениот историски момент кај Цариградската патријаршија не постоело расположение за менување на статусот на Руската црква. Сугестиите на **патр. Гаврил I** од страна на царот Теодор биле примени и прифатени со воодушевување и со задоволство, бидејќи според Вселенскиот Устав, тоа бил единствен можен начин на кој Руската национална црква можела да биде прогласена за самостојна, односно за автокефална црква. Рускиот цар му се благодарил на патријархот Гаврил I за советот, повикувајќи го истовремено лично да се заземе на Соборот во Цариград за разрешување на ова многу важно руско црковно прашање.

На средбата на **патр. Гаврил I** со рускиот цар Теодор станало збор и за материјалната положба на Охридската патријаршија по воведувањето на државните даноци врз црквите и манастирите. Откако му ја изнел неодржливата положба на црковните институции, **патр. Гаврил I** на царот Теодор му поднел гра-

PATRIJARH MOSKOVSKATA AVTOKEFALNA PATRIJAR[IJA

грамота од Светиот Охридски Синод во која, **"...според божјата милост"**, се титулирал како **"Архиепископ на Прва Јустинијана Охридска и патријарх на цела Бугарија, Србија, Македонија, Арванија, Влахија, Молдавија, Далмација и на другите земји..."**, додавајќи дека рускиот цар е **"...единствен благоверен цар на целото христијанство..."**. Тоа достоинство го натерало него и неговата придружба, поради ропството под **"неверните агарјани - хулителите на христијанските народи и на црквите божји"**, да дојде и да го види благоверниот христијански цар, за да му се обрати како на **"застапник на Бога на земјата"**.

Придавајќи ѝ големо значење на посетата на Гаврил I на Русија, рускиот цар Теодор, по својот пратеник Огарев, на черниговските власти им испратил заповед во која барал на високиот гостин од Охрид и на неговата придружба да им се укажат **"сите почести"**. Московските државни и црковни кругови, пак, се надевале дека **"со помош на тој независен црковен началник и на неговиот еднороден (македонски з. н.) на-**

пофалба и надеж на целиот благоверен и православен народ" и дека **"се обраќа кон него како кон застапник на местото на Господ на земјата"**. Од руските извори дознаваме дека царот многу се интересирал за положбата на македонското население во Турција. Тогаш тој **"прв пат дознал дека Охридската патријаршија под свое покровителство (ведомство) ги имала сите негрчки православни цркви на Балканскиот Полуостров и во подунавските кнежевства"**. Знаејќи за целите за доаѓањето на Гаврил I во Русија, во разговорот прво бил прашан за достоинството на неговиот престол, потоа за односот на турските окупаторски власти кон Охридската патријаршија, а **со посебен акцент и за начинот на кој можела една црква да се прогласи за автокефална**, алудирајќи на Руската. Одговарајќи на поставеното прашање, Гаврил I му сугерирал на царот лично да се обрати до Цариградската патријаршија, со барање да се свика Вселенски собор на кој Московската митрополија, со соборско решение би се прогласила за Патријаршија. Истовремено,

мота во која го замолил со материјални средства да го помогне манастирот **"Св. Маченица Параскева во Македонија, близу до арванитските земји"**, кој се наоѓал во тешка положба, за да може да ги откупи црковните садови и одеждите **"зложени кај неверниците"** (кај Турците, з. н.). Вкупниот долг на ова древно светилиште во тоа време изнесувал недостижни 60.000 аспри, односно 400 рубли. Бидејќи **"немало каде да приклони глава"**, дошол во Русија со надеж дека царот, кој **"крми многу гладни и ги помага сиромасите"**, ќе ја смири неговата болка. Некриејќи ја својата длабока загриженост за безизлезната положба на црковните институции во Македонија, охридскиот поглавар го известил рускиот суверен дека, доколку неговото височество позитивно одговори на приложената грамота, според Патријаршискиот устав (**Номоканонот**), автоматски станува **"нов ктитор"** на тој манастир и **"покровител на христијанскиот народ"**, во тој крај.

(продолжува)